

*А. Дацько, студент бакалаврату
Д. Кіблик, д-р філос. н., доц.
Донецький державний університет внутрішніх справ*

СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ТА ФІНАНСОВА СПРОМОЖНІСТЬ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

Російська військова агресія спричинила безпрецедентний «зовнішній шок» для системи публічного управління в Україні, що вимагає докорінного перегляду підходів до регіонального розвитку. В умовах децентралізації саме територіальні громади стали першим рівнем супротиву та відновлення, що актуалізує дослідження їхньої фінансової стійкості та стратегічного планування в кризових умовах. Питання сталого розвитку та адаптації громад до глобальних потрясінь досліджували такі вчені, як Н. Т. Пак, О. Ткачук, Ю. Б. Іванов та інші. Проте динаміка змін у фінансовій спроможності громад саме за період 2022–2026 р. потребує додаткового наукового узагальнення.

Сучасний стан розвитку громад в Україні характеризується переходом від традиційних методів управління до інноваційних інструментів антикризового менеджменту. Як зазначають дослідники, ефективність відновлення територій безпосередньо залежить від раціонального використання місцевих ресурсів (природних, людських, фінансових) та рівня розвитку критичної інфраструктури [1, с. 514].

Ключовим показником життєздатності громад є їхня фінансова спроможність. Аналіз виконання місцевих бюджетів свідчить про високий рівень адаптивності фіскальної політики до умов воєнного стану. Зокрема, порівняння рейтингових позицій громад за 2021 та 2023 роки демонструє наступні тенденції: кількість громад із високим рівнем спроможності зросла на 13,5% (з 436 до 495 одиниць). Водночас спостерігається тривожне зростання кількості громад із критичним рівнем спроможності - на 36,8% (з 133 до 182 одиниць), що зумовлено інтенсивністю бойових дій та окупацією територій [2, с. 521].

Особливої уваги потребує диференціація громад за типом адміністративного центру. Статистика підтверджує, що міські громади є більш стійкими: серед суб'єктів із високою спроможністю вони становлять 40%, тоді як серед критичних громад переважають сільські населені пункти (53,3%) [3].

Для забезпечення сталого розвитку в сучасних умовах пропонується впровадження трирівневої системи стратегічного планування (національна, регіональна та місцева стратегії), яка має базуватися на функціональному розподілі територій: - регіони відновлення (пріоритет - відбудова зруйнованого); - полюси економічного зростання (стимулювання інвестицій); - регіони з особливими умовами розвитку (підтримка деокупованих та прикордонних зон) та регіони сталого розвитку [1, с. 516].

Важливим інструментом розвитку є також активізація інтелектуального потенціалу (через соціальну адаптацію ВПО та цифровізацію послуг) та виробничого потенціалу (через механізми релокації підприємств).

Відновлення України неможливе без зміцнення фінансової автономії місцевого самоврядування. Подальші дослідження мають бути зосереджені на створенні прозорих механізмів фандрайзингу та міжмуніципального

співробітництва, що дозволить громадам не лише виживати в умовах війни, а й формувати базис для майбутньої конкурентоспроможності на європейському рівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бурик З., Огороднійчук М. Розвиток громад та територій в умовах сучасності. *Академічні візії*. 2025. Вип. 4(12). С. 514–527.
2. Венцель В., Герасимчук І., Казюк Я. Порівняльний аналіз фінансової спроможності територіальних громад (на основі показників 2021 та 2023 років). URL: <https://pravo.org.ua> (дата звернення: 02.10.2024).
3. Розподіл громад за рівнем фінансової спроможності у 2023 р. *Звіт Міністерства розвитку громад та територій України*. 2024.
4. Пак Н. Т. Моделі сталого розвитку регіонів в умовах глобальних потрясінь. *Економіка та управління*. 2023. № 3. С. 45–52.
5. Стратегічне планування розвитку територіальних громад в умовах воєнного стану: методичні рекомендації / за ред. проф. З. Бурик. Переяслав, 2024. 162 с.